

УДК 656.2

DOI: <https://doi.org/10.18664/1994-7852.146.2014.73882>

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Канд. екон. наук В.А. Волохов, Т.С. Гелеверя

УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА

Канд. экон. наук В.А. Волохов, Т.С. Гелеверя

MANAGEMENT OF INNOVATIVE ACTIVITY RAILWAYS

Cand. ekon. sciences V.A. Volokhov, T.S. Geleverya

Розглянуто значення інноваційного процесу в удосконаленні роботи залізничного транспорту та економічному оздоровленні галузі.

Ключові слова: інноваційна діяльність, залізничний транспорт, управління інноваційним процесом, ефективність.

Рассмотрено значение инновационного процесса в совершенствовании работы железнодорожного транспорта и экономическом оздоровлении отрасли.

Ключевые слова: инновационная деятельность, железнодорожный транспорт, управление инновационным процессом, эффективность.

Competition in the transport sector, railway reform necessitates finding and implementing innovative technologies as well as innovation-oriented management tools. population and transportation is an important factor in ensuring social Ukraine's economic development, strengthening its foreign relations. High-speed motion, combined transport, the development of a network of international corridors countries are the focus of European organizations rail transport and are the coordinates of the rail transport network Ukraine. But the existing management structure by rail, the state of production and technical bases of railways and technological level of traffic for many 66 does not meet the growing needs of society and European standards of quality of transport services as one way to overcome these problem is the introduction of measures aimed at developing innovation. The meaning of the innovation process of improvement in the work of the railway transport and economic branch recovery was examined in this article.

Keywords: innovative activities, railway transport, management of the innovation process, efficiency.

Вступ. Для повноцінного задоволення потреб споживачів на ринку необхідно, щоб залізниці України працювали у злагодженому синхронному режимі. Статистичні дані останніх років свідчать про те, що залізничний транспорт України функціонує зі спрацьованими майже на 80 % основними фондами; застарілими і недосконалими є засоби та методи ремонту і технічного обслуговування рухомого складу, залізничної колії та інших основних фондів; постійно відчувається необхідність в удосконаленні організації процесу перевезень та системи управління ним. На сьогодні залізничний транспорт відчуває гостру необхідність у підвищенні ефективності використання транспортних засобів, нарощуванні техніко-експлуатаційних можливостей, удосконаленні рівня сервісного обслуговування. Все це пов'язано з пошуком дієвих організаційно-економічних механізмів інноваційного розвитку залізничної галузі.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із науковими та практичними завданнями. У сучасних умовах розвитку економіки України надзвичайно важливого значення набуває активізація інноваційної діяльності кожної галузі національної економіки, будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності та кожної структурної одиниці. Без цього процесу стає неможливим здійснення прогресивних змін в економіці країни, суттєве оновлення виробничої структурної бази галузей економічного сектора та забезпечення сталого розвитку держави. Нововведення стають необхідною умовою існування підприємства на ринку товарів та послуг, забезпечують його конкурентоспроможність, дають змогу «вижити» в будь-яких умовах.

Структурна й інституційна перебудова народногосподарського комплексу України ставить нові вимоги до якісних параметрів перевізного процесу і організації роботи транспорту. Нові умови господарювання потребують удосконалення і підвищення конкурентоспроможності всіх галузей національної економіки. Залізничний транспорт є найважливішою складовою виробничого сектора економіки України, ефективність функціонування якого впливає на підвищення і структурні зміни в економіці, розвиток зовнішньоекономічної діяльності, підвищення життєвого рівня населення і захисту економічних інтересів країни. Економічна криза в Україні зумовила значне загострення ситуації на транспорті – спад обсягів перевезень, підвищення тарифів, незадовільний стан матеріально-технічної бази, який приводить до збільшення потреби в реформуванні, ремонті і технологічному обслуговуванні рухомого складу і транспортної інфраструктури. Сучасний технічний стан транспортно-дорожнього комплексу країни, де спостерігається значний знос основних фондів, істотно гальмує техніко-технологічні можливості і розвиток транспорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі дослідження даної проблеми були використані наукові праці провідних учених та спеціалістів з управління інноваційною діяльністю залізничного транспорту, підвищення його конкурентоспроможності на транспортному ринку, зокрема публікації таких видатних вітчизняних учених, як В.Л. Дикань, Є.М. Сич, В.П. Ільчук, М.В. Макаренко, Ю.М. Цветов [1-4], які свідчать про те, що у своїх дослідженнях вони намагалися розв'язати важливе науково-

практичне завдання із забезпечення ефективності функціонування залізничного транспорту на основі інноваційного розвитку. Однак незважаючи на наявність розробок щодо управління інноваційною діяльністю залізничного транспорту на сьогодні залишаються невирішеними проблеми прискорення інноваційних процесів на транспорті, не визначені шляхи та засоби оновлення матеріально-технічної бази виробництва, недостатньо розкриті роль та значення нововведень у підвищенні технологічного рівня транспортного комплексу.

Визначення мети та задачі дослідження. Метою статті є подальший розвиток теоретичних основ та розроблення методичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління інноваційним потенціалом залізничного транспорту в нестабільних умовах господарювання. Для досягнення мети необхідно вирішити такі завдання: визначити фактори, що стримують інноваційну діяльність залізничної галузі; провести дослідження розвитку і становлення підходів до інноваційної діяльності підприємства; запропонувати дійові інструменти стимулювання інноваційного розвитку.

Основна частина дослідження. Ключовим напрямком розвитку нових економічних відносин в Україні є створення необхідних умов для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Як свідчить досвід країн з розвинутою ринковою економікою, досягти цього можливо на підставі впровадження інноваційної моделі розвитку. Це пов'язано з тим, що динаміка інноваційних процесів є визначальним показником економічного розвитку не лише підприємств, а й країни в цілому. Отже, вагомим значення в цьому аспекті набувають питання, які пов'язані з активізацією інноваційної діяльності. Розвитку інноваційної діяльності перешкоджають ряд проблем, які стримують здійснення інноваційної діяльності. Вони обумовлені впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. До числа зовнішніх факторів слід віднести:

- економічні (системна криза в державі, інфляція, великі норми оподаткування, розрив економічних зв'язків, відсутність державного фінансування);

- політичні (нестабільність, несвоєчасність, а інколи і нездатність уряду проводити

реформи й приймати відповідні нормативні акти);

- юридичні (недосконалість законодавчої бази, відсутність необхідних і дійових правових і нормативних актів стосовно регулювання інноваційної діяльності);

- науково-технічні (недосконалість науково-технічної політики держави, недостатність досвіду з питання купівлі-продажу ліцензій, несприятливий інноваційно-інвестиційний клімат, відсутність ефективної системи заохочення вітчизняних науковців та винахідників);

- соціальні (низький рівень життя, тенденція до зниження чисельності населення, відтік кадрів, старіння нації, зниження рівня кваліфікації через еміграцію фахівців до інших країн та перехід до більш перспективних сфер).

До внутрішніх факторів, які впливають на інноваційну діяльність, належать: скорочення показників зняття з виробництва застарілих видів техніки, введення в дію механізованих та автоматизованих ліній, недостатній обсяг проведених маркетингових досліджень, відсутність належного заохочення винахідника і раціоналізатора, низький рівень інноваційної культури тощо.

Управління інноваційним розвитком орієнтоване на досягнення певної мети (завоювання більшої частини ринку, збільшення прибутку в поточному періоді або в перспективі, забезпечення високих темпів постійного економічного розвитку і т. д.) в умовах конкурентного середовища, цілі інших господарюючих суб'єктів можуть з ними не збігатися. Це протиріччя потрібно належним чином враховувати, погоджуючи намічені цілі з можливостями їх досягнення. В цілому, в масштабах ринку, таке узгодження цілей і інтересів господарюючих суб'єктів відбувається за допомогою ринкових механізмів (механізму рівноваги виробництва і споживання, механізму конкуренції і ринкового ціноутворення, механізмів економічних циклів і т. д.), організаційно-економічного механізму підприємства, а також механізмів державного і регіонального регулювання і підтримки. Як впливає з вищевикладеного, управління інноваційними процесами здійснюється на декількох рівнях: рівні держави, рівні регіону або області, рівні конкретного суб'єкта господарської діяльності. Перші два представляють

макрорівень управління, а останній – мікрорівень.

Реформування і розвиток залізничного транспорту направлений на забезпечення зростаючих потреб в перевезеннях вантажів і пасажирів в умовах ринкової економіки України при дотриманні високих стандартів якості в обслуговуванні споживачів. Це можливо на основі ефективного функціонування і модернізації залізничного транспорту, постійного оновлення техніки, впровадження сучасних технологій обслуговування ремонту рухомого складу, передаточних пристроїв і інфраструктури, вдосконалення процесів організації праці і управління на залізничному транспорті [10,11]. Одним з ключових моментів у досягненні поставленої мети є створення дієвих ефективних інструментів стимулювання інноваційного розвитку галузі.

Визначення ефективності інноваційної діяльності на основі оцінки технічного і організаційного рівня виробництва дає змогу ухвалювати кваліфіковані управлінські рішення при розробленні інноваційних проектів і при їх реалізації, виявляти фактори і резерви підвищення ефективності роботи підприємства. Оцінка ефективності інноваційної діяльності за допомогою системи показників, що характеризують організаційно-технічний рівень виробництва, інтелектуальні можливості персоналу, а також складність економічних умов, у яких підприємство виконує роботи, дає змогу планувати інноваційну діяльність підприємства з метою усунення технічної відсталості і досягнення зростання фондоозброєності виробництва, поліпшення управління і підвищення конкурентоспроможності продукції і послуг, досягнення заданих значень економічних і ринкових показників.

Однією з найбільш важливих галузей економіки України, де вкрай необхідне застосування інноваційних методів розвитку, і є залізничний транспорт. Проте ефективність процесу застосування інновацій можлива у разі існування в Україні цілісної та комплексної інноваційної системи, і зокрема участь держави в її активізації є ключовою. Інновації забезпечують фінансову ефективність і стійкість економіки не тільки в швидкозростаючому секторі високих технологій, але і в усіх сегментах економіки країни.

Інноваційний шлях розвитку залізничного транспорту в цей час не має альтернатив, що ставить нові вимоги до змісту, організації, форм і методів оцінки економічного, технічного рівня виробництва, рівня організації виробництва й управління підприємства в конкретних економічних умовах виробництва. Визначення ефективності інноваційної діяльності на основі оцінки технічного і організаційного рівня виробництва дає змогу ухвалювати кваліфіковані управлінські рішення при розробці інноваційних проектів і при їх реалізації, виявляти фактори і резерви підвищення ефективності роботи підприємства. Оцінка ефективності інноваційної діяльності за допомогою системи показників, що характеризують організаційно-технічний рівень виробництва, інтелектуальні можливості персоналу, а також складність економічних умов, у яких підприємство виконує роботи, дає змогу планувати інноваційну діяльність підприємства з метою усунення технічної відсталості і досягнення зростання фондоозброєності виробництва, поліпшення управління і підвищення конкурентоспроможності продукції і послуг, досягнення заданих значень економічних і ринкових показників.

Висновки з дослідження і перспективи, подальший розвиток у цьому напрямку. В умовах сьогодення важливого значення набуває активізація інноваційної діяльності залізничної галузі. Нововведення стають необхідною умовою існування залізничних підприємств на ринку товарів та послуг, забезпечують його конкурентоспроможність, дають змогу «вижити» в будь-яких умовах. Реалізація якісної інноваційної політики на залізничному транспорті підвищить його конкурентоспроможність, ефективність та соціальну значущість, а також дасть змогу впровадити нові надиктовані попитом транспортні послуги, що будуть відповідати міжнародним стандартам. Саме оновлення і модернізація матеріально-технічної бази залізниць може стати одною з передумов інтеграції залізничного транспорту України до загальноєвропейської транспортної системи. Інноваційні заходи мають бути направлені на розроблення і впровадження сучасного рухомого складу, основними вимогами якого стають економічність, енергозбереження, паливозбереження, екологічність, безпека.

Список використаних джерел

1. Дикань, В.Л. Забезпечення ефективності інноваційної діяльності підприємств залізничного транспорту [Текст]: монографія / В.Л. Дикань, В.О. Зубенко. – Харків: УкрДАЗТ, 2008. – 194 с.
2. Інноваційно-інвестиційні системи залізничного транспорту: становлення та розвиток [Текст] / за ред. Є.М. Сича. – К.: Логос, 2004. – 381 с.
3. Сич, Є.М. Інноваційно-інвестиційний розвиток залізничного транспорту [Текст] / Є.М. Сич, В.П. Ільчук. – К.: Логос, 2002. – 256 с.
4. Проблеми та основні напрями реформування залізничного транспорту України [Текст] / Ю.М. Цветов, М.В. Макаренко М.Ю. Цветков [та ін.]. – К.: КУЕТ, 2007. – 222 с.
5. Закон України «Про інноваційну діяльність» [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36.
6. Інноваційний розвиток промисловості України [Текст] / О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан [та ін.]; за ред. О.І. Волкова, М.П. Денисенка. – К.: КНТ, 2006. – 648 с.
7. Оцінка економічної доцільності інвестицій в інноваційні проекти на транспорті [Текст]: навч. посібник / Є.І. Балака, О.І. Зоріна, Н.М. Колесникова, І.М. Писаревський. – Харків: УкрДАЗТ, 2005. – 210 с.
8. Шаманська, О.І. Стратегічне планування інноваційної діяльності в системі ресурсного потенціалу підприємства [Текст] / О.І. Шаманська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - №6. – С. 164-169.
9. Колосов, Г.А. Обеспечение экономической безопасности функционирования предприятий путем создания инновационного стимулирования [Текст] / Г.А. Колосов, Е.Н. Радкевич, М.В. Шарко // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. - №3. – С.6-10.
10. Дейнека, О.Г. Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю структурного підрозділу залізниці [Текст] / О.Г. Дейнека, О.М. Синікова, Ю.Б. Нечай / зб. наук. праць Української державної академії залізничного транспорту. – Харків: УкрДАЗТ, 2010. – №112 – С. 197-200.
11. Кірдіна, О.Г. Інвестиційно-інноваційний розвиток залізничного комплексу як основа конкурентоспроможності економіки України [Текст] / О.Г. Кірдіна. – Харків: УкрДАЗТ, 2010. – 249 с.

Рецензент д-р екон. наук, професор О.І. Зоріна

Волохов Володимир Анатолійович, канд. екон. наук, доцент, кафедра маркетингу, Українська державна академія залізничного транспорту. Тел. (057) 730-10-95.

Гелеверя Тетяна Сергіївна, слухач групи МЗ-МОА-Б-12 ННППК УкрДАЗТ, кафедра менеджменту і адміністрування, тел 066-898-23-57.

Volokhov Volodymyr Anatoliyovich, candidate ekonomichnih sciences, associate professor, department of marketing, Ukraine State Academy of Railway Transport. Tel. (057) 730-10-47.

Geleverya Tetyana Sergiyivna, listener groups MZ-MOA-B-12 department of management and administruvannya, tel. 066-898-23-57.